

66

A pozsonyi szent község szabályzatából

1740 / 1835

K i a d á s :

“Takkanot kehillaat Preszburg (mi-snat 500 li-frat katan¹) neetak al jedei ha-rav Mikhael Saj zikhrono li-vrakha me-heetek se-nirsam be-Pinkasz ha-kehilla ba-jom 22 tévét 595 li-frat katan²”, in: *Hodes be-hodso: Luah 762*³ (Bnei Brak: Zikkaron – Mifal le-Hancahat Jahadut Hungaria, s. d. [2001]), pp. 71–93, kül. p. 71 (2. §), p. 76 (18. §), pp. 76–77 (22. §), pp. 88–89 (74. §), p. 89 (75. §)⁴

2. §. [A péntek esti ima elkezdése]

Szombat előestjén, a délutáni ima (*minha*) idején a samesz kérdezze meg a rabbít, a bíróság (*bet din*) fejét – őrizze és áldja meg a Könyörületes –, hogy melyik órában csináljon *suhlen klopfen-t*,⁵ hogy felmentse a népet a munka alól. A szombat esti imánál, amikor a község feje (*ros ha-kahal / rasekol*) a község (*kahal*) dolgaival van elfoglalva, várniuk kell rá fél órányit. De ha ennél többet késik, a rabbi, az esküdtek (*allufim*) és a felügyelők (*gabbaei cedaka*) utasítására elkezdhetik az esti imát. És amint mondva van, hogy a samesz kérdezze meg a rabbít, hogy mikor csináljon *suhl-klopfen-t*: ez arra az esetre vonatkozik, ha a község feje – őrizze őt Sziklája és Szabadítója – nincs a helyén, vagy ugyanígy arra (az esetre), ha elment az ügyeit intézni (*mehoz hefco*). De ha (akár) a község feje – őrizze őt Sziklája és Szabadítója – a házában tartózkodik, vagy (akár) a helyettesei, a samesznek a község fejét – őrizze őt Sziklája és Szabadítója – kell megkérdeznie.

18. §. [Az imaházban lévő helyek bérletbe adása]

Azok a családfők (*baal bajit / balebosz*), akik nem laknak itt a községünkben, de helyük van községünk imaházában (*bet midrás*), minden évben kötelesek 1 reichstallért (R”T) adni a jótékonyság(i alap)ba (*cedaka / cedóke*). Ennek fejében joguk van bérbe adni a helyüket annak, akit tisztességes⁶ (ember)nek tartanak, és a bérleti díj ezeket a családfőket illeti meg. De ha a fent említett családfő nem fizeti be minden évben a fent említett reichstallért a jótékonyság(i alap)ba, akkor a felügyelőknek (*gabbaei cedaka*) a fent említett helyet jogukban áll kiadni annak, aki tisztességes (ember) az ő szemükben, és a bérleti díj a jótékonyság(i alap)ot illeti. Aki a helyet (*stot*) bérlí – akár magától attól a családfőtől, akié, akár a felügyelőktől –, köteles a jótékonyság(i alap)ba is befizetni a hely díját (*stot gelt*), mint a többi családfő. Hiába fizet be valaki minden egyes helyért, amely az ő tulajdonában van, minden évben 1 reichstallért, az, aki bérlí tőle a helyeket, ennek ellenére is köteles befizetni minden évben ugyanannyit, mint itt a többi családfő, vagyis minden évben három aranyat. (...)

¹ 1740.

² 1835.

³ 2001/2002.

⁴ Héberből fordította Komoróczy Szonja Ráhel.

⁵ Kopogtatás a házak ajtaján (jiddis); felszólítás, hogy siessenek imára.

⁶ Szó szerint: “egyenes”.

22. §. [A tanítás rendje]

A rabbi, a bíróság (*bet din*) feje – világítson fénye – a tanulmányi időszak (*zman*) elejétől, *ijjár* elsejétől (*ros hodes*) a (sátorosünnep) végéig (*aceret*),⁷ és *hesván* elsejétől hanukkáig⁸ minden héten köteles előadást (*hilluk*) tartani, hogy okítsa a növendékeket (*talmidim*). De ha valami okból ezt nem teszi, engedjen át az őt illető megtiszteltetésből (*hod*) másoknak, és tüntesse ki (ezzel) a tanulókat (*lomdim*), a megfelelő és okos tanulókat (*bahur / bóher*), akik értik a tanítását. A tanulmányi időszak kezdete után pedig a bíróság feje – világítson fénye – tartson minden nap legalább két órát mindenkinek, aki a Talmudot, a magyarázókat, a Bibliát (*gemara poszkim ve-tanakh*), vagy a magyarázókat (*poszkim*) akarja tanulni. Mert az Örökkévaló majd jót tesz velünk, és jóságából majd ad nekünk, és az itteni község az emelkedett magasságba (*be-maale ha-romemot*) jut majd. Legyen számunkra feltétlen kötelesség, hogy legalább hat állandó tanulót tartsunk, akik növelik a Tóra (ismeretét) és dicsőséget (szereznek neki). Ennek megfelelően (*ke-haj gavna*) jelöljön ki a rabbi minden héten egy órát arra, hogy midrást tanítson, otthon, vagy a tanházban (*bet midrás*), vagy bármely más helyen, amelyet választ; nem maga a midrás a lényeg, lehetnek akár erkölcsi (*muszar*) könyvek is, bármi, amit a hallgatóság megért. Ahogyan 30 naponta új hónap (*ros hodes*) van, jöjjön el a rabbihoz a tudós házának (*bet rabban*) minden növendéke,⁹ aki az elején van annak, hogy a pilpul és a magyarázatok (segítségével) gemarát tanuljon, és (a rabbi) nézzon bele a korszóba, mi van benne,¹⁰ és lássa, hogy a tanárok hittel végzik-e az Örökkévaló szolgálatát, vagy csalfa módon. És ugyanígy a bírósági ülnököknek (*dajjan / dajen*) kötelessége (*hova*), hogy havonta kétszer megvizsgálják a tanulókat, és vizsgáztassák őket a fent említettek szerint.

74. §. [Fedéllel és lakással kapcsolatos ügyek]

Az egyik rendelkezés (*takana*) nem írhatja felül a másikat, ezért az alábbi pontok, amelyek régóta¹¹ törvénynek (*hok*) számítanak, és nem lehet megszegni őket, érvényben és hatályban¹² maradnak, mint korábban. Ne merje egyetlen családfő (*baal bajit / balebosz*) sem átlépni más családfőnek a határát, és ne bérelje más családfő házáat vagy fedelét a körülmételetlenektől, a büntetés ezért ötven vörös (*adumim*) urunknak az uralkodónak – növekedjék a dicsősége – és huszonöt vörös a jótékonyság(i) alap) (*cedaka / cedóke*) céljára. Még ha a körülmételetlen maga küldte is el a házból vagy fedél alól a családfőt, akkor sem szabad más családfőnek bemennie¹³ abba a házba vagy fedél alá, amíg el nem telik három év attól fogva, hogy az előző elhagyta. Az ilyen ügyben ne legyen semmiféle kijátszás

⁷ Ijjár hó tavaszra, április-májusra esik. Aceret (vagyis smini aceret, a sátoros ünnep nyolcadik napja) pedig szeptember-októberre.

⁸ Hesván / marhesván hó október–novemberre esik, hanukka ünnepe pedig november végére–decemberre.

⁹ Szó szerint: “csecsemő”.

¹⁰ Szólás.

¹¹ Szó szerint: “a régi napok és évek óta”.

¹² Szó szerint: “erőben”.

¹³ Értsd: beköltöznie.

vagy megtévesztés, és a fent említett legyen a büntetése annak, aki ezt megszegi. És a község – őrizze azt Sziklája és Szabadítója – feladata, hogy segítséget nyújtson a panaszos félnek, és a vétkestől azonnal megkövetelje az említett büntetést. Ennek megfelelően egyetlen családfő se alkalmazza más szolgáját vagy szolgálóját az érintett családfő tudta¹⁴ és engedélye nélkül. Tehát (az illető) köteles a másik családfőt az esedékes idő előtt nyolc nappal megkérdezni, hogy szándékában áll-e a továbbiakban is alkalmazni a szolgát vagy szolgálót, és ha azt mondja, hogy igen, akkor másnak tilos alkalmaznia őket, kivéve, ha (a szolga / szolgáló) elköltözik innen, és legalább hat hónapon át idegenben lakik. Ez követően pedig a fent említett szolgák annál dolgozhatnak, akinél akarnak. És mindenki, aki ezt megszegi, legyen a büntetése, hogy büntetésül befizet tíz reichstallért a jótékonyság(i alap)ba.

75. §. [A felvásárlásról]

Az élelmiszereket, amelyeket népünk fiai minden helyről és szegletből más közösségektől ide hoznak, és különösen a vaját, sajtot (*gvina*), különféle hüvelyeseket, és lencsét, és más hasonlókat, egyetlen családfőnek (*baal bajit / balebosz*) sincs joga (*resut*) mind¹⁵ ugyanazon a napon felvásárolni és eladni, csak (azután), ha az áru már három napon át szabadon állt, hogy bárki megvehette volna. Három nap után joga van bárkinek, aki akarja, az egészet megvenni, elvinni, és azt tenni vele, amit a lelke kíván.¹⁶ Ha kiderül, hogy mégis valami megtévesztés vagy csalás történt, az illető férfi vagy nő legyen büntetéssel büntetve, és fizessen tíz reichstallért az uralkodónak (*ha-szrara*) – növekedjék a dicsősége –, tíz reichstallért pedig a jótékonyság(i alap)ba.

¹⁴ Szó szerint: “akarata”.

¹⁵ Értsd: a teljes mennyiséget.

¹⁶ Deut. 12,15, 20, 21; 18,6; I. Sam. 23,20.